

XAVI LOZANO

(L'ATRAPONONS) TUBS DEL MÓN

GUIA DIDÀCTICA

Xavi Bufo és un concert audició comentat on els instruments són estris que utilitzem en la nostra vida diària. Una mànega, una crosse, un pòster enrotllat, un bolígraf, una escombra, el manillar d'una bicicleta..., tots aquests objectes deixaran sentir la seva veu més musical acompanyats de baix, percussió i algun altre artefacte inesperat convertit també en instrument. Aprendre que els objectes guarden cadascun un so o una música (on és, a vegades, la diferència?) i ens adonarem, un cop més, que les coses no són només el que semblen. Una delirant ruta sensorial pel peculiar món d'en Xavi Lozano i la seva banda. Un passeig interactiu on els objectes quotidians esdevenen insospitats instruments musicals gràcies a l'enginy d'aquests artífexs musicals.

FITXA ARTÍSTICA

Intèrprets Xavi Lozano (objectes sonors),
Durada 60 minuts

L'INTÈRPRET

Xavi Lozano: (1966) un dels músics més sol·licitats del panorama musical actual, condueix el seu propi projecte, el grup Tactequeté, i col·labora amb una inacabable llista de formacions i solistes com ara la Companyia Elèctrica Dharma i Lluís Llach.. Va estudiar al Conservatori Professional de Badalona, tible i saxo. Toca instruments de vent tradicionals i aeròfons en general. Ha estudiat flauta de bambú a l'Índia. Ha compost música per a teatre, dansa i cinema i és col·laborador i

presentador del programa Atrapasons de TV3, dedicat a l'educació musical dels infants.

L'INTÈRPRET PARLA DE L'ESPECTACLE

Bufar tubs és antic. Bufar canyes, plomes, fèmurs. Bufar bolígrafs, escombres. Hem estat i estem envoltats de tubs. Allà on mirem hi ha flautes. Nosaltres mateixos som tubs.

Els instruments musicals usats al servei de l'emoció són màgics. Transformen aire en alè, vibracions (acústiques) en vibracions (emocionals), silencis en sentències. Guareixen o enfonsen tenyint la realitat immediatament.

A "Tubs del món" s'intenta una doble transformació: objectes en instruments (no són sinònims en moltes ocasions?) i so en música (on és, a vegades, la diferència?...). I es considera una crosseja i una flauta travessera filles de la mateixa mare. Perquè és més interessant el "què s'hi fa?" que el "què és això?".

Si amb un pal de fregar extensible podem tocar melodies forte, piano, agut i greu, no hi hauria cap raó per a considerar-lo gaire allunyat de qualsevol altre instrument estàndard com ara un trombó de vares, no gaire menys estrambòtic però totalment assumit (i que, com el pal de fregar, també s'estira i s'arronsa, i no són els únics!). Fer música amb una escombra és molt menys problemàtic que escombrar amb un trombó. També hi ha instruments més modestos, i que a més es poden menjar, com ara una oliva.

És evident que la descontextualització comporta imatges còmiques. Tocar una oliva fa gràcia i és molt difícil, per a no dir impossible imprimir dramatisme o amplitud a l'execució. Però al cap i a la fi i per a l'empresa que ens ocupa, la comicitat sempre ha estat una bona eina per a treure la pols i fer caure barreres. I també per a inventar nous continents per a vells continguts i viceversa.

La música és a tot arreu perquè la hi portem nosaltres. En formem part. Som música en mans d'uns instruments que anomenem musicals i que ens escullen com un somni tria a algú per a poder ésser somiat. Llavors la disciplina ja no pesa, el sacrifici desapareix i el camí queda lliure cap al desenvolupament de la creativitat, l'empremta individual i l'esperit crític.

Activar la curiositat i compartir les descobertes és el millor que podem fer per a poder seguir formulant-nos "Les preguntes". No som res més.

OBJECTIUS:

Conceptuals

- Els instruments de vent
- Funcionament bàsic de la producció del so en els instruments de vent

Procedimentals

- Reconeixement d'alguns instruments
- Diferenciació dels instruments per famílies
- Pràctica de ritmes
- Audició activa en una audició en directe

Actitudinals

- Respecte pels músics i la música
- Interès i gaudi per la música d'arreu del món
- Audició atenta amb la implicació de tot el cos
- Imaginació a l'hora de construir instruments

ELS INSTRUMENTS DE VENT

Reben aquest nom els instruments en els quals el so es produeix per la vibració d'una columna d'aire dins d'un tub.

Una mica d'història

Entre les restes de la majoria de civilitzacions antigues s'han trobat diferents instruments de vent. Alguns pràcticament sense elaboració per part de l'home (com la conxa marina) i d'altres elaborats amb materials fàcils d'obtenir pels homes primitius (com les flutes fabricades amb ossos o amb trossos de canya). Tots aquests instruments es van desenvolupar en la majoria de cultures del nostre planeta. Així doncs, trobem instruments de vent molt similars que cada cultura ha adaptat i ha anomenat de forma diferent.

A la cultura antiga xinesa trobem flutes anomenades de Pau (si-siao), flutes de bambú amb forats (siao o uo), les flutes travesseres (ti o chou) i diferents tipus de trompetes.

A l'antiga cultura jueva també es parla de flutes (com la ugabo tedil) o la banya de xai (scho-far).

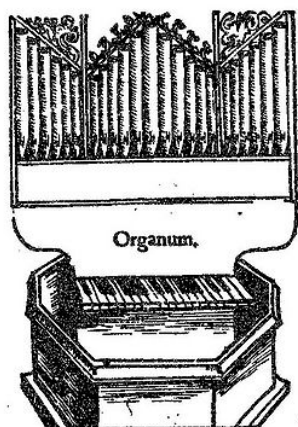

En la cultura de la Grècia i la Roma clàssiques també es parla de diferents instruments, sovint relacionats amb els seus Déus (la Tibia o Oboè era un instrument que intervenia en l'ofrena als déus). També hi podem trobar la Fidula (flauta de dos tubs), el Cerni (trompa), la Tuba (trompeta amb sons greus) i el Litus (trompeta de tub llarg i pavelló reduït).

Aquests instruments perduraren en cada cultura (i alguns encara ho fan) fins al final de l'Edat Mitjana. Llavors, a Europa, es comencen a construir instruments de vent més perfeccionats, amb més possibilitats tant de so com d'utilització.

Un altre invent que tenia molt d'èxit en aquesta època eren els orgues de les esglésies que normalment acompanyaven les cerimònies religioses.

A principis del Barroc, ja trobem alguns instruments de vent força definits com la flauta travessera, el clarinet, l'oboè i el fagot (pel que fa a les fustes), i les trompes, trombons i trompetes (pel que fa al metall), encara que molt rudimentaris.

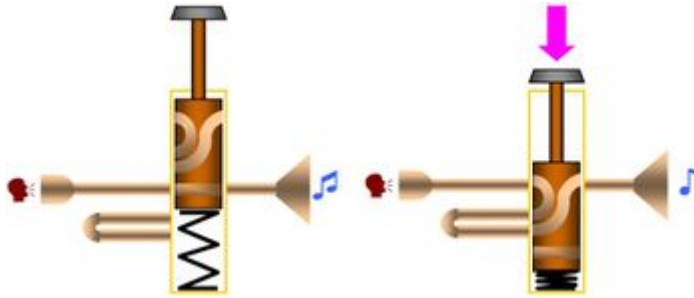
La majoria d'aquests instruments ja eren utilitzats en composicions d'autors com J.S. Bach. Ja a finals del segle XVIII, i gràcies bàsicament a l'èxit de les obres simfòniques de Haydn i Mozart, queda definida l'orquestra "clàssica" amb dues flutes, dos clarinets, dos oboès, dos fagots, dues trompetes, dos o quatre trompes i, en algunes ocasions, dos trombons de vares.

I a partir d'aquest esquema d'orquestra, que es popularitzà a tota Europa, els instruments es van anar perfeccionant cada cop més i, gràcies a una

colla d'inventors, els instruments van fer un salt molt important fins arribar als sistemes de vàlvules, pistons o claus.

Stölzel, Blühmel, Sattler,

Keil, Riedl, Wieprecht o Sax són alguns dels que van marcar l'evolució d'aquests instruments. Cal dir que alguns instruments són veritables invents originals, com és el cas d'Adolf Sax, que es va inventar el saxòfon.

Característiques generals

A nivell general, els instruments de vent es regeixen per tres principis bàsics:

1.El so, en tots els instruments de vent, és el resultat de la vibració produïda a causa de l'aire. Pot ser a través de diferents mitjans (bufant, manxant,...), però l'origen de la producció del so i el que identifica la família és l'aire, el vent.

2. A partir de l'aire, el so es pot aconseguir per diferents mitjans (llengüetes, bisell, vibració dels llavis en un broquet). El que marcarà molt, doncs, davant de quin tipus d'instrument de vent ens trobem, quin tipus de so es produirà, serà la manera en què transformem l'aire emès en so.

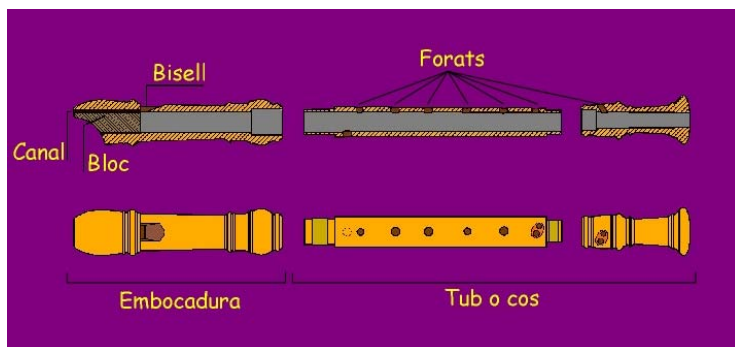

3. Una vegada aconseguim el so, podem variar-lo (fer diferents notes). Aquesta variabilitat depèn de dos factors amb els quals podem jugar i fer diferents combinacions:

La llargada o grandària del tub o cavitat per on passa l'aire: a major recorregut ens sortirà una nota més greu.

Aquest factor, per

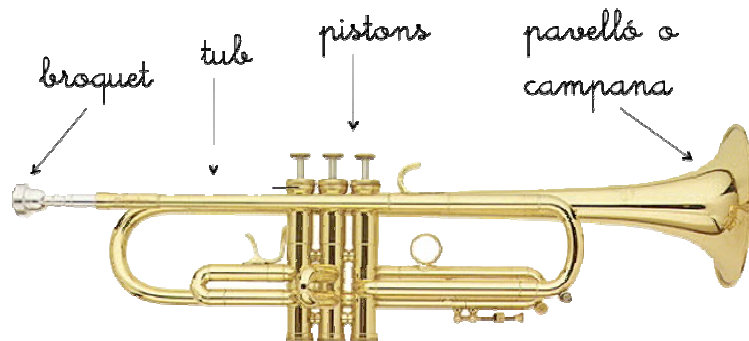
exemple, en els instruments de vent metall el controlen els pistons o les vares; en els de vent fusta, però, es fa a partir de tancar o destapar els forats que hi ha en el tub.

La força de l'emissió. D'aquesta manera, en alguns instruments, com els de vent metall, només sobrebufant a diverses intensitats podem fer ja moltes notes.

En definitiva, la majoria d'instruments de vent que es bufen es poden reduir a tres parts bàsiques:

- Embocadura (amb bisell, canya o broquet) On es crea el so
- Tub (amb forats o pistons) On es varia la nota
- Pavelló o campana Per on surt el so

ALTRES INSTRUMENTS

No solament aquests instruments compleixen el seu principi físic sonor, sinó que amb altres objectes quotidians, com per exemple un globus, podem tenir un "instrument" de vent (desinflant-lo), de percussió (percutint sobre d'ell) i de corda (tensant i pinçant la corda que el subjecta).

PROPOSTES DE TREBALL

ABANS DE L'ESPECTACLE

Com en tot concert o activitat escènica amb intencionalitat educativa, no podem oblidar que estem educant els nostres alumnes com a espectadors. I és de gran importància tot el diàleg que es faci en aquest sentit, tant amb anterioritat com amb posterioritat a l'espectacle.

Recalquem en especial els valors del respecte i de la valoració del treball dels intèrprets. Cal fer-los veure que per oferir-nos una audició d'una hora, aquells artistes han hagut de esforçar-se estudiant i treballant durant molt de temps. Que posar-se dalt d'un escenari i fer-ho bé no és gens fàcil i no tothom ho pot fer.

Abans de l'espectacle seria convenient parlar dels instruments que tenim a l'escola, els que podem trobar a una orquestra simfònica, els que podem trobar en una formació de jazz, en una de salsa,... i aprofitar les noves tecnologies per endinsar-nos en el món dels instruments de vent d'arreu del món. Caldria també explicar que assistirem a un concert una mica atípic, ple d'instruments i de sons que potser no ens són quotidians.

DESPRÉS DE L'ESPECTACLE

Una vegada vist l'espectacle intenteu parlar-ne i debatre'l de forma crítica. Creiem que en aquestes edats ja són capaços de començar a elaborar opinions pròpies i que es pot intentar que busquin arguments o detalls que recolzin les seves idees.

Us proposem dos temes que facin de guia per aquest procés i amb uns objectius bastant concrets:

Com definiríem un instrument de vent? A aquestes edats ja saben com són aquests instruments, però aquest espectacle és una excusa perfecta perquè es plantegin com definir-los amb les seves paraules.

Quina diferència hi ha entre so i soroll?

Aquest debat és vital en una reflexió musical, però encara és més important per tot el tema de contaminació acústica que hi ha al darrera. La conclusió habitual és que és subjectiu, però seria interessant que intentessin posar uns indicadors el màxim de clars.

Podeu crear i experimentar amb instruments senzills que parteixen de l'aire: bufar una ampolla, xiular, els tubs sonors que en fer-los voltar "tallen" l'aire, bufar un full de paper, etc.

Juguem a crear diferents paisatges sonors. Una manera de fer-ho és dividint la classe en quatre o cinc grups. Cadagrup tria un paisatge real (una ciutat, una selva, el mar, un bosc de nit,...) i l'intenta representar només amb sons d'objectes de la classe, del cos, amb la veu,... Els altres grups hauran d'endevinar quin paisatge estan representant. Seguidament, podeu començar a utilitzar instruments de percussió que tingueu a l'aula o bé instruments de vent que podeu improvisar, per fer sonar els paisatges. En lloc de paisatges, també poden ser altres temes com: diferents màquines, rellotges, fenòmens atmosfèrics, etc.

DESCOBRIM ELS SONS DELS OBJECTES

Buscar objectes que produeixin sons, escoltar-los i observar la diferència.

Capsa de cartró: picar, fregar...

Taula: picar amb les mans, picar amb un llapis...

Paper: trencar un paper, arrugar-lo, bufar per un costat...

Cada nen fa sonar un objecte, mentre els altres escolten el so.

EL RECICLATGE MUSICAL

Parleu de què vol dir la paraula "reciclar" i de la importància que té en la gestió dels residus i la protecció del medi ambient. Després dialogueu entre tots per veure a què es deu referir això de "reciclatge musical". Que els nens posin exemples d'objectes quotidians que es poden reciclar coma a instruments.

Feu adonar als alumnes de la importància del ritme en tota classe de música, escolteu diferents estils de música semblants als que hem escoltat a l'espectacle i

comenteu com és el ritme en cada peça, quina importància hi té, quins instruments el porten...

Podeu proposar un treball de polirítmies com AQUEST:

The image shows a musical exercise for polirhythm. It consists of four staves, each representing a different kitchen item. The items are: a frying pan, a cooking pot, a jar of jam, and a bottle of oil. Each staff contains a sequence of rhythmic symbols (accents and notes) over four measures. The symbols are as follows:

Instrument	Measure 1	Measure 2	Measure 3	Measure 4
Frying Pan	< < ♪ ♪ <	< ♪ ♪ ♪ <	< ♪ ♪ ♪ <	< ♪ ♪ ♪ :
Cooking Pot	♪ < < <	♪ < < <	♪ < < <	♪ < < :
Jar of Jam	< < < < <	< ♪ ♪ <	< < < <	< ♪ ♪ :
Bottle of Oil	♪ ♪ < < ♪ ♪	♪ < < ♪ ♪	♪ < < ♪ ♪	♪ < < :